

HIERARHIZACIJA JEZIKOV V REPUBLIKI MAKEDONIJI IN REPUBLIKI SLOVENIJI GLEDE NA JEZIKOVNO POLITIKO EVROPSKE UNIJE

Republika Makedonija in Republika Slovenija sta kot državi »malih« narodov glede evropskega jezikovnega položaja zelo zanimiva zglede za razmerja med večinskim jezikom (makedonščina in slovenščina) in manjšinskimi jeziki (npr. albanščina, turščina, srbščina; italijanščina, madžarščina). – Jezikovna politika EU, izražena v Evropski listini o regionalnih ali manjšinskih jezikih, uveljavlja kulturno in jezikovno emancipacijo regij oz. regionalnih jezikov kot uradnih, saj je Evropa ne glede na državne meje sestavljena iz regij. – Makedonci, Slovenci in še drugi evropski »mali« narodi bi morali, ne glede na to, v kateri evropski regiji se nahajajo njihove države, pred evropsko kulturno in politično javnost postaviti vprašanje o načinih uveljavljanja svojih jezikov in kultur v EU. Samo z uveljavitvijo in zagotovitvijo pravic vseh narodov bo evropski kulturni zemljevid popoln.

The Republic of Macedonia and the Republic of Slovenia as states of »minor« nations in the European language situation can serve as interesting examples when studying relationships between their majority language (Macedonian and Slovene) and minority languages (e.g. Albanian, Turkish, Serbian; Italian and Hungarian). – The language policy of the European Union, as stated in the European Charter on Regional and Minority Languages, introduces the cultural and linguistic emancipation of regions, and promotes regional languages as official languages, since Europe consists of regions if one disregards state borders. – Macedonians, Slovenes and other »minor« European nations, regardless of which European region they belong to, ought to pose the question about the ways of asserting their languages and cultures within the EU to the European cultural and political public. Only by the assertion and protection of the rights of all nations will the European cultural map reach completion.

Preden začnemo obravnavati naslovno tematiko, je treba razložiti, kako razumemo pojem hierarhizacija jezikov. Upoštevati moramo več vidikov: najprej jezik države/državni jezik/jezik v uradni rabi na vsem državnem ozemlju (hierarhično je postavljen na najvišjo raven oziroma navadno zaznamovan v ustavi kot uradni jezik), potem jezik pokrajine, v kateri številni prebivalci oz. večinsko prebivalstvo ne govorijo uradnega jezika države (hierarhično je postavljen na nižjo raven kakor uradni jezik države), in še jezik posameznikov (ni uradni jezik države, temveč živi samo v zavesti posameznika ali skupine, ki ga govori).

Postavlja se vprašanje, kako posamezniki uporabljajo svoj jezik ali svoje jezike oz. kakšna je njihova morebitna dvo- ali večjezičnost. To vprašanje spada v okvir stopnje akulturacije v posameznem okolju; lahko je zavedna (aktivna) ali nezavedna (pasivna).

V tem prispevku želimo

1. predstaviti ustavne in zakonske rešitve Socialistične republike Slovenije in Socialistične republike Makedonije še znotraj SFRJ glede na jezikovno politiko in uvodoma definirano hierarhizacijo jezikov ter opozoriti na težave pri njihovem delovanju v praksi,

2. predstaviti ustavne in zakonske rešitve RS in RM po razpadu SFRJ oziroma po osamosvojitvi republik,

3. predstaviti jezikovnopolitične težave, s katerimi se je spopadla RM leta 1991, ter nove rešitve po ustavnih spremembah 16. novembra 2001,

4. opozoriti na rešitve, ki izhajajo iz Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih, pa tudi na morebitne težave, na katere je treba po našem mnenju računati pri integraciji RS in RM v EU oziroma nekatere njene inštitucije.

Motivacija za primerjavo jezikovne politike RS in RM je večstranska: obe državi sta bili del skupne države SFRJ in obe spadata v skupino t. i. evropskih malih držav; RS je v dosti ugodnejšem geopolitičnem položaju kot RM; RM je preživela vojno, katere vzroki so bili menda tudi v slabi jezikovni politiki oziroma – po mnenju pripadnikov albanske skupnosti – v nedoločenem položaju albanskega jezika v okvirih te države.

Pogled v zgodovino nam pove, da je bila že ustanovitev Države Slovencev, Hrvatov in Srbov (1918), pozneje preimenovala v Jugoslavijo, obremenjena s težavami zaradi multikulturalnega okolja. Takoj so jo začeli pretresati medetnični spori in težave, izhajajoče tudi iz vsiljevanja hegemonističnih idej (Pleterski 1988: 246–265, Ortakovski 1996: 94). Nova Jugoslavija, ustanovljena po drugi svetovni vojni (DFJ, FLRJ, nazadnje SFRJ), je skušala kot enega najpomembnejših problemov rešiti prav vprašanje emancipacije narodov in njihovih kultur, kar pomeni tudi njihovih knjižnih jezikov. V SFRJ se je postavljalo tudi vprašanje uveljavljanja jezikov t. i. »narodnosti« z matičnimi državami zunaj meja SFRJ. SFRJ je skušala jezikovne pravice narodnosti upoštevati celo bolj, kakor je bila takrat navada v zahodnoevropskih državah (Ortakovski 1996: 311–324), vendar to ni pomenilo, da je bilo vprašanje uspešno rešeno, saj je prav jezikovno vprašanje sprožilo dodatno valovanje pred razpadom SFRJ, posebno na Kosovu po letu 1989 (Ortakovski 1996: 319–322).

Po *Ustavi SFRJ* sta bili slovenščina in makedonščina t. i. jezika narodov in sta imela kot taka status uradnega jezika v SR Sloveniji oziroma SR Makedoniji, hkrati pa tudi status enakopravnih jezikov na ozemlju SFRJ (jeziki narodov in narodnosti ter njihove pisave). Na podlagi členov 245, 246 in 247 (*Ustava SFRJ* 1974) so bili v SFRJ v uradni rabi jeziki narodov in narodnosti, za narodnosti pa je bila v skladu z

ustavo in zveznim zakonom posebej zagotovljena še pravica do svobodne rabe njihovega jezika za izražanje in razvijanje njihove kulture.

V *Ustavi Socialistične republike Slovenije* (1974) je bilo v 212. in 213. členu zapisano, da ima vsakdo pravico do uporabe svojega jezika in pisave, pripadniki drugih narodov in narodnosti SFRJ pa imajo v skladu z zakonom tudi pravico do vzgoje in izobraževanja v svojem jeziku. Tu se niso izrecno omenjale jezikovne pravice Italijanov in Madžarov v SRS, vendar so te pravice izhajale že iz prvega člena ustave, saj je Socialistično republiko Slovenijo definiriral kot državo, ki temelji na suverenosti slovenskega naroda in italijanske in madžarske narodnosti.

Prvi člen *Ustave SR Makedonije (Ustav na SRM, 1974)* je SRM definiriral kot nacionalno državo makedonskega naroda ter albanske in turške narodnosti v njej. V členih 220 in 222 je bilo zapisano, da ljudje lahko prosto uporabljajo svoj jezik in pisavo za izražanje in razvijanje svoje kulture.

Poudariti je treba, da so bili tudi jeziki »narodnosti« po 246. členu *Ustave SFRJ* uradni jeziki na celotnem ozemlju SFRJ, medtem ko je bilo v republiških ustavah to vprašanje različno rešeno: za ustanove in osebe, ki so opravljale državno službo na ozemlju SRS, je bila obvezna slovenščina (212. člen *Ustave SRS*), v *Ustavi SRM* pa take določbe ni bilo. Dejansko so jeziki narodnosti imeli uradno rabo v enotah lokalne samouprave pod pogoji, predvidenimi z zakonom (Ortakovski 1996: 315). V Sloveniji je bilo to vprašanje v ustavi in praksi najdosledneje rešeno na območju Slovenske Istre (deli občin Koper, Izola, Piran) in Prekmurja, kjer sta bili v uradni rabi tudi italijanščina oz. madžarščina. Težavnejše oziroma manj jasno je bilo (in je še) določanje jezikovnih pravic pripadnikov drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki so v Sloveniji živeli z dovoljenjem za stalno prebivanje ali brez njega in ki so večinoma uporabljali srbsčino/hrvaščino; po svoje se je odprlo tudi vprašanje individualnih jezikovnih pravic za tiste ljudi, ki kot posamezniki živijo in delajo v RS, npr. Nemci, Francozi in drugi.

V jugoslovanski praksi so bile težave glede rabe jezikov narodov in narodnosti v vojski (Jugoslovanski ljudski armadi). V 243. členu *Ustave SFRJ* je bila zagotovljena enakopravnost jezikov in pisav narodov in narodnosti SFRJ. Glede jezika poveljevanja in vojaškega pouka v JLA je bilo napisano, da se lahko uporablja eden izmed jezikov narodov SFRJ, v njenih delih pa jeziki narodov in narodnosti. V praksi je bila srbsčina oz. hrvaščina (»srbohrvaščina«) ne samo glavni jezik poveljevanja, temveč tudi jezik sporazumevanja organov JLA (vojaških in civilnih oseb v službi JLA) s krajevnim prebivalstvom povsod, tudi v SRS in SRM oziroma na območjih, kjer srbohrvaščina ni materni jezik domačega prebivalstva (Škiljan 1988: 93). Na to zapostavljanje je upravičeno reagiral J. Dular (1990: 107).

Kot smo že omenili, je bilo v *Ustavi SR Makedonije* zapisano, da je Makedonija država makedonskega naroda, albanske in turške narodnosti in drugih etničnih skupin, ki živijo v njej. Iz tega so posebej za albansko in turško narodnost izhajale široke pravice do rabe njihovih jezikov kot uradnih. Ta model pa ni dobro deloval; ker je prihajalo do različnega razlaganja tega dela ustave, niso bile nikoli sprejete

zakonske rešitve, ki bi natančno in operativno določale uradno rabo jezikov narodnosti, to pa je v praksi dopuščalo različne rešitve.

Poleg tega so makedonske (in slovenske) javne osebe v okvirih SFRJ (zunaj SR Makedonije oziroma SR Slovenije) zelo redko upoštevale pravico do uporabe svojega jezika v javnem sporazumevanju, in to je dajalo vtis, da je edini uradni jezik na ravni države SFRJ srbohrvaščina. Velja primerjati obsežno poročilo B. Korubina (1990: 54 in širše), v katerem razlaga funkcionalni položaj srbohrvaščine v jugoslovanski družbeni skupnosti (SFRJ) kot jezik z družbenim prestižem v razmerju do drugih uradnih jezikov v SFRJ in se pri tem zavzema za najširšo rabo srbohrvaščine:

/N/e može, na primer, makedonski jezik, pa ni slovenački, kao ni jezik bilo koje narodnosti, imati ili postići onaj realni funkcionalni status u jugoslovenskoj društvenoj zajednici koji ima *danas* (ovo sada podvlačim – B. K.) srpskohrvatski jezik, iz jednostavnih razloga što ovaj jezik obuhvata daleko najveće područje u njoj i što je u datim istorijskim uslovama stekao izvestan društveni prestiž (kulturno-istorijski i sl.) u odnosu na ostale (ili skoro na sve ostale) jezike u Jugoslaviji.

Isto načelo potem prenaša na republiško raven (str. 54): »/U/ istom smislu i iz istih razloga u SR Makedoniji, recimo, ne može jezik bilo koje narodnosti ili etničke grupe – turske, albanske, romske, vlaške (aromunske) – imati ili ostvariti *danas* onaj funkcionalni status u društvu koji ima u njemu makedonski jezik.« Nazadnje to načelo prenese tudi na mednarodno raven (str. 54): »[...] kao što ne bi mogao ni srpskohrvatski jezik u jednoj širokoj zajednici, pretpostavimo i pri najdemokratskijim društvenim odnosima, imati ili ostvariti na pragmatском planu funkcionalni status jednog ruskog, francuskog ili, još manje, engleskog jezika.«

Zelo zanimivo je, da Korubin ne poudarja samo možnosti za dominacijo večjega jezika v razmerju do malih jezikov, temveč tudi nasprotno možnost – možnost »zlorabe« manjših jezikov v razmerju do večjega: če se vztraja pri izključni rabi srbohrvaščine po vsej SFRJ, to pomeni zlorabo, zloraba pa naj bi bila tudi vztrajanje pri rabi makedonščine ali slovenščine po vsem ozemlju SFRJ. Vendar je bilo na istem posvetovanju slišati tudi nasprotna mnenja, in sicer s strani Makedonca; L. Spasov (1990: 111) se je zavzemal za enakopravno rabo vseh uradnih jezikov na zvezni ravni SFRJ: makedonskega, slovenskega, srbohrvaškega/hrvaškosrbskega, srbskega ali hrvaškega:

/N/ie jazičnata sastojba ja planirame za 21 vek, pa treba da se složime deka ako gi prifatime pozitivnite inicijativi, možeme da postigneme edna relativno idealna situacija na (barem pasivnoto poznavanje na jazicite vo Jugoslavija, a so toa da gi zacvrstime i svoite jazici i da ja zacvrstime Jugoslavija.

Na 12. (zadnjem) kongresu slavističnih društev Jugoslavije sta se torej pokazali dve tendenci: enakopravnost jezikov narodov (in perspektivno narodnosti) SFRJ (prevladajoča stališča) ter postavitve srbohrvaščine kot *lingue communis* v SFRJ (neprevladajoča; o tem prim. še *Danas*, 13. 9. 1988).

Po razpadu SFRJ ter ustanovitvi Republike Slovenije in Republike Makedonije (med drugimi državami, ki so izšle iz razpadle SFRJ) se je vprašanje o uradni rabi jezika pripadnikov narodnostnih skupin v Sloveniji – na podlagi dobrih izkušenj – zelo preprosto rešilo z *Ustavo Republike Slovenije*, prim. člen 11: »/Uradni jezik v Sloveniji je slovenščina. Na območjih, v katerih živita italijanska ali madžarska narodnost, je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina.«

Ustava Republike Slovenije torej v razmerju do določb iz *Ustave SR Slovenije* (1974) ne spreminja pravice do rabe jezika italijanske in madžarske avtohtone skupnosti (prej »narodnosti«); niso pa v njej več izrecno zagotovljene posebne jezikovne pravice tistih prebivalcev Slovenije, katerih jeziki se ločijo od jezika večinskega prebivalstva v državi, so pa na ozemlju Slovenije v tradicionalni rabi, čeprav se ne nanašajo posebej na nobeno njeno zemljepisno območje (po *Evropski listini*, 1. del, člen 1c, t. i. »jeziki brez ozemlja«). Povedano se večinoma nanaša na pripadnike narodov in narodnosti nekdanje SFRJ. Z morebitnim sprejemom Slovenije v EU bo treba omenjene pravice pravno urediti.

V *Ustavi Republike Makedonije* iz leta 1991 (čl. 7, brez ustavnih sprememb iz leta 2001) je vprašanje rabe jezikov nacionalnosti (po *Ustavi SR Makedonije* iz leta 1974 »narodnosti«, po ustavnih amandmanov iz leta 2001 »skupnosti«) rešeno enako kot v *Ustavi Republike Slovenije* iz leta 1991, samo da niso izrecno naštetih pripadniki tistih nacionalnosti, ki imajo pravico do uradne rabe svojega jezika in pisave v enotah lokalne samouprave, v katerih živijo v večjem številu. To vprašanje naj bi se uredilo z zakonom o lokalni samoupravi, vendar je ta prav do ustavnih sprememb ostal v osnutku. Z ustavnimi spremembami (*Amandmani na Ustavot na Republika Makedonija* od 16. noembra 2001 g., amandman 5) je rešeno takole:

/V/o edinicite na lokalnata samouprava jazikot i pismoto što go koristat najmalku 20 % od gragjanite e služben jazik, pokraj makedonskiot i negovoto kirilsko pismo. Za upotrebata na jazicite i pismata na koi zboruvaat pomalku od 20 % od gragjanite vo edinicite na lokalnata samouprava, odlučuvaat organite na edinicite na lokalnata samouprava.

S tem dopolnilom se nadomešča 7. člen *Ustave Republike Makedonije* iz leta 1991, nanaša pa se na skupnosti, ki živijo v enotah lokalne samouprave: Tetovo, Gostivar, Deber (večinsko albansko prebivalstvo, poleg turškega), na nekatere podeželske občine v okolici Radoviša (večinsko turško prebivalstvo), na Šuto Orizari (večinsko romsko prebivalstvo), Staro Nagoričino (večinsko srbsko prebivalstvo) in nekaj naselij na Skopski Crni Gori (večinsko srbsko oz. albansko prebivalstvo).

Posebni geopolitični položaj Makedonije (dve meji z ozemlji, kjer živijo Albanci: z Republiko Albanijo in s Kosovom kot delom Republike Srbije) je omogočil uveljavitev albanskega hegemonizma v imenu »uresničevanja človekovih pravic – jezikovnih, kulturnih in političnih«, kar je povzročilo celo oborožene spopade na ozemlju Republike Makedonije. Ti spopadi, sproženi v imenu uresničevanja

državljskih pravic, so pri večinskem prebivalstvu Republike Makedonije (Makedonci in drugo nealbansko prebivalstvo) povzročili strah, da gre za ustvarjanje velikoalbanske države na širšem balkanskem območju: Kosovo, južna Srbija (Preševo, Bujanovac, Medveđe), severna Makedonija (okolica Kumanova in Skopja), severozahodna Makedonija (Tetovo, Gostivar), zahodna Makedonija (Deber, Struga), jugozahodna Makedonija (Prespa, Bitola), osrednja Makedonija (Kruševo, Prilep, Veles), severozahodna Grčija (Čemerija) in del Črne gore (Gusinje, Plav, Podgorica). Zanimivo je, da takih dogodkov praktično ni bilo v Debru, čeprav leži tik ob meji z Albanijo in ima 80 % albanskega prebivalstva.

Kot nas uči zgodovina, skoraj vsaki globlji družbeni krizi sledi oblika jezikovno-politične krize. Izhajajoč iz dejstva, da je v naši družbeni zavesti jezik tesno povezan z narodnim bistvom in pojmovan kot odsev njegove identitete, se spopadi družbenih interesov pogosto vsaj deloma prenašajo na jezikovno raven. Zato tako tisti, ki povzročajo krizo, kot oni, ki se odzivajo nanjo, največkrat izrabljajo pomanjkljivosti jezikovne politike za uresničevanje svojih interesov na drugih področjih (o tem vprašanju Škiljan 1988: 135). Prav zato je treba po našem mnenju določiti jezikovna razmerja in morebitne jezikovne težave rešiti s pravnim urejanjem.

Okvirna pogodba iz leta 2001 in ustavne spremembe, ki so izšle iz nje, so v makedonski javnosti povzročile številne odzive (gl. *Prilog kon javnata rasprava*, 2001). Poglejmo nekaj najpomembnejših vprašanj: Ali naj bo »jezikovna snov« zapisana v ustavi ali v zakonih? Kaj pomeni 20 % prebivalstva in ali se v to številko lahko uvrsti tudi skupina prebivalstva z jezikom »brez ozemlja« v Republiki Makedoniji (recimo angleščina, nemščina ipd.)? Ali se bo Makedonija spremenila v multietnično državo in ne bo več unitarna? Kako se bo rešilo vprašanje jezikovno brezzpravnih makedonskih skupnosti v sosednjih državah (Albanija, Grčija, Bolgarija)? In postavlja se tudi vprašanje, ali niso podobne zadrege tipične tudi za širše balkansko območje in za Evropo sploh.

Pri afirmiranju številčno nevelikih evropskih narodov, kakršna sta slovenski in makedonski, obstaja še en problem – velika občutljivost za potencialno ogrožanje lastne kulturne identitete in jezika s strani velikih narodov in njihovih jezikov. Ni mogoče prezreti zgodovinskih izkušenj z germanizacijo, italijanizacijo, madžarizacijo in srbizacijo (predvsem v obdobju med svetovnima vojnama) slovenskega narodnega prostora oz. grecizacijo, albanizacijo, bolgarizacijo in srbizacijo makedonskega narodnega prostora. Ta občutljivost se prenaša v sodobnost in tako na primer med Makedonci danes prevladuje mnenje o obstoju potencialne nevarnosti, da katera izmed manjšin (z zaledjem v sosednjih državah) prestopi meje tolerance in ogrozi večinsko prebivalstvo.

Večji del tako slovenskega kot makedonskega javnega mnenja vidi potrebo po sprejemu zakona, s katerim se ureja raba slovenščine oziroma makedonščine kot uradnega jezika (prim. *Javna predstavitev mnenj ...*, 2000; *Zakon za upotreba ...*, 1998). Ne glede na različna mnenja je bil tak zakon v Republiki Makedoniji sprejet

leta 1998, v Republiki Sloveniji pa je v postopku in zbuja precej zanimanja. Uradna jezikovna politika tu lahko računa na javno podporo, kar posredno kaže na strah pred potencialno ogroženostjo.

Evropska listina o jezikih upravičeno poudarja kulturno in jezikovno emancipacijo regij oz. regionalnih jezikov kot uradnih, saj je Evropa ne glede na državne meje sestavljena iz pokrajin, kjer prebivalstvo govori regionalne jezike. Slovenija in Makedonija seveda sprejemata načela te listine (z različnimi težavami v praksi), npr. podporo uradni rabi jezika in drugih kulturnih izrazil narodnostnih skupin (manjšinskih skupnosti). Za Slovenijo to pomeni natančno uveljavitev omenjene listine ob bližnjem vstopu v Evropsko unijo (leta 2004). Hkrati bo pomembno, kako se bo s tem vstopom pospešila kulturna globalizacija in vplivala zlasti na jezikovno identiteto Slovencev. Pri »malih« narodih to vprašanje zelo lahko povzroči »strah pred negotovostjo« zaradi kulturne odprtosti.

Z drugimi besedami, Makedonci, Slovenci in drugi evropski »mali« narodi bi morali – ne glede na to, v kateri evropski regiji se nahajajo njihove države (v Severni, Srednji, Jugovzhodni Evropi ipd.) – postaviti evropski kulturni in politični javnosti vprašanje o načinih uveljavljanja svojih jezikov in kultur. To pomeni zagotavljanje uradne rabe teh jezikov v okvirih Evropske unije ter njenih organov in ustanov. Evropa bi morala kot multietnični in multikulturni kontinent z različno stopnjo politične in gospodarske zraščенosti držav paziti, da poleg manjšinskih skupin v določenih državah živijo večinski narodi, ki so manjši od prebivalstva katere izmed evropskih regij. Samo z afirmacijo in zagotovitvijo pravic vseh narodov bo evropski kulturni zemljevid popoln.

Slovenci bodo najbrž prvi od slovanskih narodov sprejeti v EU, zato bo razmerje EU do slovenskega jezika in kulture test za razmerje do jezikov drugih narodov. Upati je treba, da se bo ta dilema uspešno iztekla in da bo slovenska iskušnja v tem primeru pozitivna tudi za Makedonce.

Sklep

Primerjava hierarhizacije jezikov med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo nam ponuja naslednje ugotovitve:

– Uradni jezik v teh dveh državah je jezik večinskega prebivalstva (slovenski knjižni jezik v Sloveniji in makedonski knjižni jezik v Makedoniji) z njegovo uveljavljeno pisavo (slovenščina – latinična gajica; makedonščina – cirilična pisava).

– Jezik avtohtonih manjšinskih skupnosti (po Ustavi iz leta 1991 »narodnih skupnosti«) v Republiki Sloveniji (italijanski, madžarski) je v uradni rabi pod pogoji, operativno določenimi z zakoni, medtem ko ustava poudarja samo načelo enakopravnosti uporabe italijanščine in madžarščine na območjih občin, v katerih živita ti skupnosti.

– Republika Slovenija še ni podpisnica Evropske listnine o regionalnih ali manjšinskih jezikih.

– Jezik manjšinskih skupnosti v Republiki Makedoniji (albanske, turške, srbske) je z amandmaji za spremembo ustave (16. novembra 2001) določen za uradno rabo v enotah lokalne samouprave, če je tam to prebivalstvo večinsko oz. če dosega 20 % vsega prebivalstva, o uradni rabi drugih jezikov pa odločajo s posebnimi akti organi lokalne samouprave.

– Jezik manjšinskih skupnosti, ki dosega 20 % vsega prebivalstva Republike Makedonije, je v uradni rabi tudi v nekaterih organih osrednje državne (v upravi, sodstvu, državnem zboru RM).

– Republika Makedonija še ni podpisnica Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih, čeprav so njena načela v veliki meri upoštevana z *Dopolnili za spremembo Ustave* (16. novembra 2001).

Literatura

Амандмани на Уставот на Република Македонија од 16 ноември 2001 г. *Службен весник на РМ* 56/91. Скопје.

Danas, 13. 9. 1988.

Janez DULAR, 1990: Jezikovno planiranje in slovenščina. *Jezička politika i planiranje jezika u Jugoslaviji*. Novi Sad. 105–109.

Европска повелба са регионалните или малцинските јазуци, 5. 9. 1992. Стразбур.

Javna predstavitev mnenj o tezah za zakonsko ureditev rabe slovenščine kot uradnega jezika. Zbornik prispevkov iz razprave s tezami za predlog zakona in izbor gradiva, julij 2000. Ljubljana.

Jezička politika i planiranje jezika u Jugoslaviji, 1990. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu – Institut za južnoslovenske jezike.

Vlagoja KORUBIN, 1990: Jezička politika kao faktor u razvojnoj dinamici standardnog jezika. *Jezička politika i planiranje jezika u Jugoslaviji*. Novi Sad. 53–62.

Владимир ОРТАКОВСКИ, 1996: *Меѓународната положба на малцинствата*. Скопје: Мисла.

Јанко ПЛЕТЕРСКИ, 1988: *Нациите-Југославија-Револуцијата*. Скопје: Комунист.

Рамковен договор од 13. 08. 2001 г.

Људмил СПАСОВ, 1990: Планирањето на јазиците во Југославија (од гледна точка на македонскиот јазик). *Jezička politika i planiranje jezika u Jugoslaviji*. Novi Sad. 111–114.

Dubravko ŠKILJAN, 1988: *Jezična politika*. Zagreb.

The Balkans in the millennium, 2001. Скопје: MANU.

Устав на Република Македонија, 1991. Скопје: НИП »Магазин 21«.

Ustava Republike Slovenije, 1991. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 1–4/91.

Ustav SFRJ (Ustavi socijalističkih republika i pokrajina), 1974. Beograd: Prosveta.

Устав на Социјалистичка Република Македонија, 1974. *Ustav SFRJ*. Beograd.

Устава Социјалистичне Републике Slovenije, 1974. *Ustava SFRJ*. Beograd.

Закон за употреба на македонскиот јазик, 1998. *Службен весник на РМ* 5. Скопје.

LANGUAGE HIERARCHIZATION IN THE REPUBLICS OF MACEDONIA AND SLOVENIA IN THE LIGHT OF THE EUROPEAN UNION'S LANGUAGE POLICY

SUMMARY

The Republic of Macedonia and the Republic of Slovenia as states of »minor« nations in the European language situation can serve as interesting examples when studying relationships between their majority language (Macedonian and Slovene) and minority languages (e.g. Albanian, Turkish, Serbian; Italian and Hungarian). This problem has been dealt with in different ways in various European countries, depending on political, cultural and historical circumstances.

Both the Republic of Macedonia and the Republic of Slovenia have been formed as independent countries in the post-Communist era after the disintegration of a larger state (the Socialist Federal Republic of Yugoslavia), yet there exist important cultural and historical differences between them.

The Republic of Macedonia lies at the centre of the Balkan peninsula, where the processes of national »awakening« are still present, while the Republic of Slovenia is situated on the fringe of this area, where such processes have already been brought to an end. Due to historical circumstances, Macedonia has a higher percentage of ethnic minorities than Slovenia; in dealing with potential language conflicts, Slovenia's lower percentage of minorities is a clear advantage.

The authors believe that the question of minority languages in Europe is yet to be dealt with (see the European Charter on Regional and Minority Languages), and in this context the Republic of Macedonia and the Republic of Slovenia should pose the question about the status and the protection of European languages with even fewer speakers than Macedonian and Slovene to the EU.